

ВІДГУК

офіційного опонента В. Г. Лисанюка на дисертаційну роботу Чаплоуцького А. М. «Продуктивність яблуні залежно від способу і строку обрізування крони в умовах Правобережного Лісостепу України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук із спеціальності 06.01.07 – плодівництво

Яблуня – провідна плодова культура в Україні, що посідає третє місце за обсягом виробництва плодів у світі. В умовах ринкової трансформації промислового садівництва першоплановою є проблема одержання прибутку. Тому в основі конкурентоспроможного функціонування галузі лежить активізація інноваційної діяльності підприємств, що зумовлено обмеженістю виробничих ресурсів. Таким чином важливе місце у їх виробництві займає механізація трудомістких процесів, потребуючи за зростаючого дефіциту кваліфікованих працівників розробки і впровадження альтернативних способів обрізування, зокрема контурного.

Встановлення раціональних строків та способів обрізування крони дерев яблуні на слаборослій підщепі визначає актуальність теми досліджень.

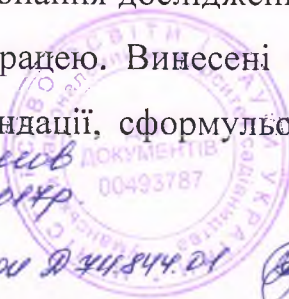
Дослідження виконувались у відповідності з планами науково-дослідних робіт Уманського національного університету садівництва за науковою програмою “Удосконалення існуючих і розробка нових технологій вирощування садивного матеріалу, плодів, ягід та винограду в Правобережному Лісостепу України” (ДР №0111U001928).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Мета дослідження сформульована правильно, чітко поставлені завдання і використання сучасних методологічних підходів щодо планування дослідження і їх виконання обумовили переконливість результатів, що дає підстави визнати, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою працею. Винесені на захист наукові положення, а також висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації,

Відгук офіційного опонента надійшов у спеціалізовану вчену раду 24.02.2019р.

Секретар спеціалізованої вченої ради Д 44.844.01

О.П. Терасюк

логічно впливають з глибокого аналізу результатів досліджень. Вони цілком обґрунтовані, не викликають сумнівів, а їхня достовірність підтверджена статистичним аналізом дослідних даних.

Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 06.01.07 – плодівництво. У дисертаційній роботі містяться раніше не захищені наукові положення. Текст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертації.

3. Наукова новизна і практична цінність роботи. Виконані дослідження відзначаються науковою новизною і значною практичною цінністю. Автором рецензованої роботи вперше в умовах Правобережного Лісостепу України вивчено особливості росту та плодоношення дерев яблуні зимових сортів у зрошуваному насадженні на підщепі М.9 у віці повного плодоношення й удосконалено технологію вирощування насаджень яблуні визначенням оптимальних строків і способів обрізування дерев. Дістало подальший розвиток обґрунтування впливу способів і строків обрізування на рівень освітленості крони, ростові показники та продуктивність насаджень. Встановлено економічну доцільність застосування контурного обрізування в насадженні інтенсивного типу сортів Голден Делішес та Джонавелд.

За результатами досліджень, виробництву запропоновано раціональні строки та способи обрізування дерев яблуні сортів Голден Делішес і Джонавелд в інтенсивних насадженнях. У 2015 р. результати досліджень запроваджено у зрошуваних насадженнях на підщепі М.9 ФГ “Обрій” с. Ковалівка Немирівського району Вінницької області – ранньолітнє контурне обрізування дерев яблуні сорту Джонаголд з доробкою вручну міждеревного простору виконано на площі 5 га. У ФГ “Макосад”, с. Рідківці Новоселицького району Чернівецької області – на площі 5 га насаджень сорту Голден Делішес і 2,5 га сорту Джонаголд та в господарствах Асоціації з розвитку інтенсивного садівництва Буковини на площі 17 га насаджень сорту Голден Делішес та 14 га – Джонаголд.

4. Повнота викладу результатів в опублікованих працях.

Порівняльний аналіз тексту дисертації, автореферату і опублікованих праць засвідчує повноту викладу результатів досліджень у 18 наукових працях. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в п'яти статтях у фахових виданнях, з них дві у наукових періодичних виданнях іншої держави, восьми статтях у інших виданнях і п'яти тезах доповідей на наукових конференціях.

Головні наукові положення та результати виконаних експериментальних досліджень у достатній мірі висвітлено в опублікованих працях і відповідають за змістом і формою вимогам, що ставляться до останніх.

5. Оцінка змісту дисертації.

Дисертаційна робота викладена на 205 сторінках комп'ютерного тексту (з них основного – 158), включає вступ, шість розділів, висновки, рекомендації виробництву, 36 додатків, 33 таблиць, 178 рисунків і документів із впровадження результатів досліджень. Список використаної літератури налічує 215 джерел, з яких 59 латиницею.

У розділі 1 «Ріст і продуктивність яблуні залежно від способу і строку обрізування крони» (огляд літератури) подається огляд літератури, у якому проаналізовано результати експериментальних досліджень і теоретичні висновки вітчизняних і зарубіжних вчених щодо впливу технологічних елементів вирощування яблуні на формування сталого врожаю з високими якісними показниками. На основі аналізу джерел літератури встановлено недостатню вивченість питань збільшення обсягів товарної продукції при зниженні трудозатрат, оптимізації елементів технології вирощування та сформульовано основні напрями досліджень.

У розділі 2 «Умови, об'єкти і методика проведення досліджень» детально описано ґрунтові та метеорологічні умови регіону. Зокрема висвітлено фізичну, фізико-хімічну та агрохімічну характеристику ґрунту дослідного поля. Наведено основні методи досліджень, схема досліду, характеристика досліджуваних сортів та підщепи. Проаналізувавши розділ

можна стверджувати, що дисертант правильно вибрав, освоїв і використав ряд методик для розв'язання поставлених завдань.

У розділі 3 «Фітометричні показники росту дерев яблуні залежно від способу та строку обрізування крони» автором наводяться результати експериментальних досліджень впливу способів і строків обрізування на ростові показники та габітус крони. Встановлено, що активність росту надземної частини більш інтенсивна в сорту Джонавелд. Контурне обрізування дерев яблуні та контурне з доробкою вручну забезпечує в півтора рази потовщення штамбу, сприяє збільшенню кількості пагонів на 15% у порівнянні з традиційним його виконанням. За контурного обрізування в ранньолітній період суттєво менші об'єм, діаметр і площа проекції крони, та рівень освоєння площі живлення.

У розділі 4 «Вплив строку і способу обрізування на освітленість крони та стан листкового апарату» висвітлено дані зміни рівня освітленість крони та характеристики листового апарату залежно від досліджуваних агрозаходів.

Встановлено, що загушення крони внаслідок контурного обрізування наполовину знижує рівень її освітленості, порівняно з традиційним обрізуванням вручну, проте строк обрізування на це суттєво не вплинув.

Виявлено зменшення маса хлорофілу «а»+«b» на 10% з запровадженням контурного обрізування дерев та на 11% перенесення строку виконання обрізування на ранньолітній період, проте виявлено значне збільшення облистяності дерев яблуні за контурного обрізування та контурного з доробкою вручну. Автором роботи з'ясовано, що контурне обрізування зменшує площу листкової пластинки на 5%, а загальної листкової поверхні на 10%, але виконання даного агрозаходу в ранньолітній період збільшує її на 3%.

У розділі 5 «Продуктивність насаджень яблуні залежно від способу та строку обрізування дерев» наведено результати продуктивності досліджуваних сортів в залежності від способів та строків обрізування крони.

Автором встановлений вплив контурного обрізування з доробкою вручну перший раз взимку та далі лише в ранньолітній період на підвищення продуктивності та товарності урожаю. Доведено, що урожайність сорту Джонавелд на 6,2 т/га перевищує сорт Голден Делішес та після контурного обрізування з доробкою вручну зростає на 9,6 т/га, у порівнянні з традиційним його виконанням, та на 5,5 т/га – після запровадження ранньолітнього обрізування. Виконання контурного обрізування з доробкою вручну сприяє також збільшенню маси плоду та їх товарної якості.

У розділі 6 «Економічна ефективність вирощування яблуні залежно від способу та строку обрізування крони» доведено можливість здешевлення виробництва яблук при покращенні їх товарних якостей. Дані таблиць 6.1–6.2 засвідчують, що ріст рентабельності обумовлювався збільшенням врожайності на фоні зменшення собівартості. Так контурне обрізування з доробкою вручну перший раз взимку та в ранньолітній період на наступні рази забезпечило найвищу рентабельність 104% для сорту Голден Делішес та 160% для Джонавелд.

Висновки – логічні, а рекомендації виробництву слухні. Робота легко читається та достатньо ілюстрована рисунками.

Загальні зауваження і побажання до дисертації. За загальної позитивної оцінки виконаної роботи в ній мають місце ряд зауважень, зокрема:

- 1) Сторінка 35 – контролем в досліді вказано сорт Голден Делішес та зимовий строк обрізки, хоча достатньо одного контролю – зимовий строк обрізки, так як в назву роботи винесено про дуктивність яблуні залежно від строкув обрізування, а не вивчення сортових особливостей яблуні. Хоч це і не протирічить методиці досліджень, але дослідник несе додаткові навантаження при вивченні поставлених завдань.
- 2) На сторінці 31, рис. 2/1 допущено помилку в змісті підпису під таблицею: відхилення температури (у верху) відхилення опадів

(середина), а потрібно: температура – середина
опади – в горі.

- 3) В назвах таблиць автор використовує пасивну форму мови: результат залежить від способу, а краще було б застосувати активну форму – вплив способу на одержаний результат, що більш характерно для літературної української мови.
- 4) Автор використовує не притаманні звороти для української мови: наприклад на сторінці 113 – досліджуваних агрозаходах, а потрібно було б в агрозаходах що досліджувались.
- 5) В роботі мають місце опечатки, наприклад: сторінка 77 проекція – потрібно проєкції; сторінка 78 ластового – потрібно листового; сторінка 81 поглинає – потрібно поглинанням, та інші...
- 6) В роботі автора приведені дані кількості листя (таблиця 4/4) та площа листової поверхні (таблиця 4/5) які перевантажують роботу і краще було б їх привести в додатках. По тексті було б достатньо таблиці 4/6 – «загальна площа листового апарату яблуні залежно від способу і строку обрізування крони», яка дає повну уяву про вплив заходів проведених автором на одержаний результат.
- 7) Таблиця 5/11 на сторінці 155 названо: (товарність плодів...) а приведено лише виход плодів вищого та середнього гатунку і то не роздільно, а разом. В даному випадку назва таблиці мала відповідати приведеному матеріалу, або мати іншу назву
- 8) Список використаної літератури подано не в алфавітному порядку, зарубіжна література не вирізнена в окремий підрозділ списку використаної літератури.
- 9) Робота не проілюстрована малюнками та фотографіями, що значно збіднює уяву про роботу проведenu здобувачем.

Загальний висновок. Не зважаючи на вказані зауваження, робота заслуговує позитивної оцінки. Дисертація Чаплюцького А.М. на тему «Продуктивність яблуні залежно від способу і строку обрізування крони в

умовах Правобережного Лісостепу України», є закінченою самостійною науковою працею, структура та зміст її розділів у повній мірі висвітлюють проблему, на вирішення якої були спрямовані дослідження. Дослідження виконано згідно з сучасними методиками дослідної справи, їх достовірність доведена статистичними обрахунками. За результатами досліджень здобувачем сформульовано наукові положення, зроблено висновки, розроблені рекомендації виробництву

Експериментальний матеріал та висновки, наведені в авторефераті, ідентичні з дисертаційною роботою.

У цілому дисертаційна робота Чаплоуцького Андрія Миколайовича «Продуктивність яблуні залежно від способу і строку обрізування крони в умовах Правобережного Лісостепу України», відповідає вимогам 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, а її автор Чаплоуцький А. М. заслуговує присудження наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.01.07 — плодівництво.

Офіційний опонент — доктор
сільськогосподарських наук,
професор, віце-президент
академії технологічних наук
України

Лисанюк В.Г.

*Вірно: Зосимчук
головиного Всекого секретаря*

Т.В. Зосимчук